

ارزیابی حساسیت ارقام مختلف گندم به شته سبز گندم در شمال خوزستان

سعید باقری ۱، لادن اکبری، علی اصغر سراج حسین فرزادی
مرکز تحقیقات کشاورزی صفی آباد، دزفول کارشناسی ارشد حشره
شناسی کشاورزی دانشگاه شهید چمران - دانشکده کشاورزی، اهواز
چکیده

شناخت ویژگی های ارقام مختلف گندم، در کاهش خسارت خشت سبز گندم *Sitobion avenae* و نیز دانستن میزان خسارتی که این آفت به هریک از ارقام وارد می کند، یکی از مهم-ترین اهدافی است که ما را در رسیدن به محصول سالم و با عملکرد مناسب یاری خواهد رساند. ارزیابی خسارت و حساسیت سیزده رقم و لاین مختلف گندم شامل کرخه، لاین A، استار، کویر، لاین اس ۸۰-۱۸، بهرنگ، اس ۷۸-۱۱، وریناک، لاین اس ۸۳-۳، دز، چمران، یاوروس و دنا نسبت به شته انجام شد. این مطالعه در قالب طرح بلوک های کامل تصافی با ۱۳ تیمار (رقم) و ۳ تکرار در زمینی به مساحت ۴ هکتار در مزارع آزمایشی مرکز تحقیقات کشاورزی صفی آباد واقع در شمال استان خوزستان به اجرا در آمد. نتایج ارزیابی حساسیت ۱۳ رقم مختلف گندم نشان داد، رقم استار با میانگین ۵/۶۶ عدد شته به ازای هر خوشه (یا برگ) گندم در طول کل فصل حساس-ترین رقم نسبت به شته سبز گندم شناخته شد. مرحله گل دهی و شیری این رقم دیر رس با اوج جمعیت آفت همخوانی داشت. پس از این رقم، لاین اس ۷۸-۱۱، لاین اس ۸۳-۳ رقم چمران و دز به ترتیب با میانگین ۳/۷۲، ۳/۱۵، ۲/۸۱ و ۲/۵۹ عدد شته به ازای هر خوشه در رتبه های بعدی قرار گرفته ند و در زمره ارقام حساس قرار می گیرند. رقم دنا، لاین A به ترتیب با ۰/۴۵ و ۰/۴۵ عدد شته به ازای هر خوشه طی دوره بررسی،

مقاوم ترین ارقام به مراحل سه گانه جمعیت شته تعیین شدند.

مقدمه

شته سبز گندم یکی از آفات مهم گندم است که با تغذیه ی از خوشه های گندم در برخی از سال ها خسارت زیادی بر عملکرد محصول غلات دانه ریز و از جمله گندم وارد می کند. شناخت ویژگی های ارقام مختلف گندم، در کاهش خسارت این آفت و نیز دانستن میزان خسارتی که این آفت به هریک از ارقام وارد می کند، یکی از مهم ترین اهدافی است که ما را در رسیدن به محصول سالم و با عملکرد مناسب یاری خواهد رساند.

روش اجرا:

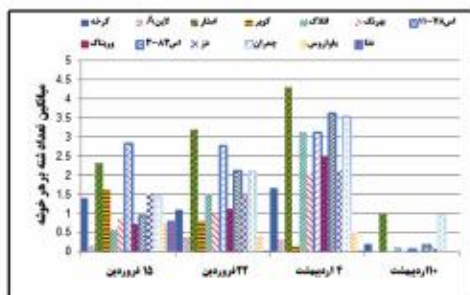
بدین منظور در سال زراعی ۹۰-۱۳۸۹ با انجام آزمایش صحرایی، جهت نیل به این هدف تلاش گردید. در تحقیق حاضر مطالعاتی، بر روی ارزیابی خسارت و حساسیت سیزده رقم و لاین های مختلف گندم که شامل کرخه، لاین A، استار، کویر، لاین اس ۸۰-۱۸، بهرنگ، اس ۷۸-۷۷، وریناک، لاین اس ۸۳-۳، دز، چمران، یواروس و دنا نسبت به شته *Sitobion avenae* انجام شد. این مطالعه در قالب طرح بلوک های کامل تصافی با ۱۳ تیمار (رقم) و ۳ تکرار در زمینی به مساحت ۴ هکتار در مزارع آزمایشی مرکز تحقیقات کشاورزی صفی آباد واقع در شمال استان خوزستان به اجرا در آمد. بهترین الگو جهت نمونه برداری شته سبز گندم الگوی دو قطر انتخاب شد و مناسب ترین فضای نمونه گیری در شته مزبور در مرحله ی پیش از خوشه دهی، برگ گندم و در مرحله پس از خوشه دهی، خوشه گندم مناسب ترین اندام گیاه برای نمونه برداری بود.

نتیجه گیری

جدول ۱ تغییرات جمعیت برای هر رقم در دوره ظهور خوشه گندم را نشان می دهد. بطور کلی در ۱۵ فروردین ماه بیشترین آلودگی به ترتیب در لاین اس ۷۸-۱۱،

رقم استار و کرخه مشاهده شده و کمترین جمعیت ها در لاین A ثبت شد. در ۲۲ فروردین ماه رقم استار، لاین های اس ۷۸-۱۱، اس ۸۳-۳ و رقم چمران به ترتیب بالاترین جمعیت ها را داشته است و کمترین آلودگی در رقم دنا و لاین A مشاهده گردید. در ۴ اردیبهشت ماه رقم استار، لاین های اس ۸۳-۳، رقم چمران، اس ۷۸-۱۱ و افلاک بیشترین جمعیت را بر روی خوشه ها شمارش گردید و کمترین آلودگی در ارقام دنا، کویر و لاین A مشاهده گردید. جمعیت شته حتی تا آخرین تاریخ نمونه برداری در ارقام استار و چمران نسبت به سایر ارقام حضور داشته است.

نتایج ارزیابی حساسیت ۱۳ رقم مختلف گندم نشان داد، رقم استار با میانگین جمعیت شته در کل فصل (هفت هفته نمونه برداری از ۲۵ بهمن تا ۱۰ اردیبهشت ماه) $5/66$ عدد شته به ازای هر خوشه (یا برگ) گندم، حساس ترین رقم نسبت به شته سبز گندم شناخته شد. مرحله گل دهی و شیرگی این رقم دیر رس با اوج جمعیت آفت همخوانی داشت. پس از این رقم، لاین اس ۷۸-۱۱، لاین اس ۸۳-۳، رقم چمران و دز به ترتیب با میانگین $3/15$ ، $3/72$ ، $2/81$ و $2/59$ عدد شته به ازای هر خوشه در رتبه های بعدی قرار گرفته اند و در زمره ارقام حساس قرار می گیرند. طی دوره بررسی، رقم دنا، لاین A به ترتیب با $0/45$ و $0/45$ عدد شته به ازای هر خوشه مقاوم ترین ارقام نسبت به جمعیت شته تعیین شدند.

نمودار ۱- مقایسه اثر ارقام بر میانگین جمعیت شته سبز گندم به ازای هر خوشه

توصیه ترویجی:

با توجه به نتایج بدست آمده رقم استار، لاین های اس ۷۸-۱۱ ، اس ۸۳-۳ و رقم چمران حساس ترین ارقام و لاین ها هستند. رقم چمران که بیشترین سطح زیر کشت گندم را دارد، جزو ارقام نسبتاً حساس محسوب شده لذا باید در سالهایی که شرایط اقلیمی برای این آفت مهیا است مزارع رقم چمران مورد پایش قرار گیرد. گسترش و توصیه لاین های اس ۷۸-۱۱ ، اس ۸۳-۳ و افلاک نیز باید با برنامه مدیریتی و مراقبت همراه باشد. کمترین آلودگی در رقم دنا و لاین A مشاهده شده و لذا توصیه می گردد از عدم جذابیت ویژه آنها برای شته سبز گندم در برنامه های اجرایی و اصلاحی استفاده شود.

فهرست منابع

درویش مجنی، ت. رضوانی، ع. نوری نیا، ع. ع. ۱۳۷۵. بررسی مقدماتی میزان آلودگی لاین های پیشرفته گندم به شته سبز گندم (Sitobion). Fabricius avenae سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی گرگان و گنبد. ۱۲ صفحه. یار احمدی، فاطمه. ۱۳۸۴. بررسی دینامیسم جمعیت شته های مهم گندم و انتخاب بهترین الگوی نمونه برداری در مزارع دیم شهرستان بروجرد. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز. ۸۲ صفحه.